

Διαδίκτυο και Ελευθερία Εκφρασης – Το πρόβλημα των Blogs¹.

Σπύρος Τάσσης

Δικηγόρος, LL.M

Πριν από λίγο καιρό έλαβε χώρα στην Αθήνα η πρώτη παγκόσμια διάσκεψη για την διακυβέρνηση του Διαδικτύου υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών ένα από τα βασικά θέματα της οποίας υπήρξε και το θέμα της ελευθερίας της έκφρασης μέσω του Διαδικτύου στην συνεδρία για τον Ανοιχτό χαρακτήρα του Διαδικτύου². Στην συγκεκριμένη μάλιστα συνεδρία έγινε κατανοητό ότι επιθυμία των συμμετεχόντων είναι το Διαδίκτυο να παραμείνει ένας χώρος ελεύθερης έκφρασης και διακίνησης ιδεών ενώ παράλληλα καταδικάστηκαν πρακτικές από χώρες με έντονα παρεμβατική συμπεριφορά στην πρόσβαση και δημοσίευση απόψεων στο Διαδίκτυο.

Την ίδια περίοδο έγινε γνωστό ένα σχετικό συμβάν στην Ελλάδα που «τάραξε» τα (σχεδόν) ήσυχα νερά της κοινωνίας των ελλήνων χρηστών του Διαδικτύου και ήρθε να θυμίσει ότι τα προβλήματα από την διακυβέρνηση του και την αλληλεπίδραση με την εσωτερική έννομη τάξη δεν υπάρχουν μόνο σε χώρες μακρινές των οποίων οι κυβερνήσεις εμφανώς επιθυμούν τον περιορισμό της ελευθερίας που προσφέρει το Διαδίκτυο (είτε για λόγους προστασίας της εσωτερικής τους τάξης είτε για λόγους προστασίας τους από την διεθνή τρομοκρατία). Το συμβάν αυτό ήταν η σύλληψη, το περασμένο καλοκαίρι, του ιδιοκτήτη ενός από τα γνωστότερα ελληνικά Διαδικτυακά ημερολόγια (στο εξής λοιπόν “blog”) του «blogme.gr» μετά από

¹ Ως Blog θεωρείται ο διαδικτυακός τόπος με μορφή ημερολογίου όπου σε αντίστροφη χρονολογική σειρά παρουσιάζονται απόψεις χρηστών του Διαδικτύου για διάφορα θέματα που τίθενται είτε από τον ιδιοκτήτη του διαδικτυακού τόπου είτε από τους χρήστες, που το επισκέπτονται. Συνήθως αποτελούν χώρο για «ζωντανές» (online) συζητήσεις για διάφορα θέματα που απασχολούν την κοινότητα των χρηστών του Διαδικτύου αλλά και για σύνδεση (links) με άλλα blogs ή Διαδικτυακούς τόπους που έχουν ειδησεογραφικό περιεχόμενο. Κατά την πιο δημοφιλή άποψη ο όρος Blog προήλθε από τον όρο Web Log, που κυριολεκτικά σημαίνει «Διαδικτυακό ημερολόγιο» (βλ. και <http://www.wikipedia.org>).

² βλ. και σχόλια Εφης Μεριδίου στο Forum του παρόντος τεύχους υπό τον τίτλο «Εναρκτήρια Συνέλευση του παγκόσμιου Forum για τη Διακυβέρνηση του Διαδικτύου : τα πρώτα βήματα ενός «πολύ-συμμετοχικού» διεθνούς θεσμού».

έγκληση προσώπου που θεώρησε ότι θιγόταν μέσω των δημοσιευμένων απόψεων. Ακολούθησε η διαδικασία του αυτοφώρου (ως έγκλημα τελεσμένο δια του Τύπου;), η προσαγωγή του κατηγορούμενου στον εισαγγελέα και η, έστω προσωρινή, απόσυρση του περιεχομένου της ιστοσελίδας.

Η είδηση αυτή έφερε πάλι στο προσκήνιο τη συζήτηση για το πρόβλημα του, μέχρι τώρα, κενού στην Νομοθεσία για την επίλυση του προβληματισμού για το κατά πόσο είναι δυνατόν να διώκεται ο ιδιοκτήτης ενός blog ή μιας ιστοσελίδας με περιεχόμενο forum για δυσφήμιση ή/και εξύβριση δια του τύπου όταν ο ίδιος δεν είναι εκδότης, δεν δημοσιεύει προσωπικές του απόψεις, τα κείμενα δεν αποτελούν δημοσιογραφική εργασία και απλώς φιλοξενεί και παρουσιάζει τις ιδιωτικές απόψεις και σχόλια που διατυπώνουν οι επισκέπτες του blog για διάφορα θέματα που τους απασχολούν, χωρίς να τα ελέγχει. Στην συγκεκριμένη, μάλιστα, περίπτωση οι απόψεις που θεωρήθηκαν προσβλητικές για τον εγκαλούντα δεν βρίσκονταν καν στην ιστοσελίδα «blogme.gr» αλλά στην ιστοσελίδα «funel.blogspot.com» (ιστοσελίδα blog με περιεχόμενο στα ελληνικά αλλά με top level domain το αμερικάνικο «com») και στο οποίο ο επισκέπτης του πρώτου μπορούσε να οδηγηθεί μέσω υπερσύνδεσης (hyperlink).

Εκτός από τον γενικότερο κοινωνικό και νομικό προβληματισμό που προκαλεί, εύλογα, η σύλληψη αυτή, γεννά και ειδικότερα νομικά ερωτήματα σε σχέση με την θεσμικά κατοχυρωμένη στο Σύνταγμα προστασία της ελευθερίας της έκφρασης και για το κατά πόσο είναι επιτρεπτή η πλήρης αναλογία της υπόθεσης αυτής με τις διατάξεις για τα εγκλήματα περί Τύπου.

Πώς λειτουργούν τα blogs;

Τα διαδικτυακά ημερολόγια (blogs) αποτελούν έναν εικονικό χώρο όπου ο ιδιοκτήτης του καταθέτει τις απόψεις του για θέματα που τον απασχολούν. Πολλές φορές οι επισκέπτες του blog μπορούν και αυτοί να συνομιλούν και να καταθέτουν τις απόψεις τους για διάφορα θέματα που τίθενται είτε από τον ιδιοκτήτη του blog είτε και από τους ίδιους. Ετσι, μπορεί να παρουσιάζουν τη προσωπική τους εμπειρία και άποψη για γεγονότα που τους απασχολούν ως μέρη ενός κοινωνικού συνόλου, να μοιράζονται τεχνογνωσία πάνω σε διάφορα θέματα (κυρίως πληροφορικής και Διαδικτύου) και να συμμετέχουν ή εκκινούν συζητήσεις για όποιο θέμα μπορεί να φανταστεί κανείς. Υπάρχουν περιπτώσεις που τα blogs χρησιμοποιούνται για σκοπούς ανήθικους, όπως η διακίνηση πορνογραφίας, αλλά αυτό αποτελεί μάλλον μία ελάχιστη μερίδα της σχετικής δραστηριότητας. Στη συνείδηση των χρηστών του Διαδικτύου τα blogs έχουν τη θέση του μέσου όπου η ελευθερία έκφρασης εφαρμόζεται στην απόλυτη μορφή της. Στη συγκεκριμένη περίπτωση μέσω του συγκεκριμένου blog μπορούσε κανείς με συνδέσμους (links) να μεταβεί σε άλλο blog και να διαβάσει την κριτική των χρηστών του για ένα δημόσιο πρόσωπο που αγοράζει τηλεοπτικό χρόνο στους τηλεοπτικούς σταθμούς

στην Ελλάδα και προωθεί τα βιβλία που έχει συγγράψει και, έμμεσα, τις ιδέες του. Κάποιοι από τους επισκέπτες των blogs αυτών φαίνεται να θεώρησαν ότι οι ιδέες του είναι από φαιδρές έως και ακραίες και ότι η παρουσία του στην τηλεόραση δημιουργεί αυτόματα μία αίσθηση εξουσίας στην οποία αυτοί πρέπει να απαντήσουν. Οι χρήστες του συγκεκριμένου blog νιώθουν, ως πολίτες, απειλούμενοι από την ιδεολογία του συγκεκριμένου ανθρώπου και επειδή η δυνατότητα τους για πρόσβαση στα ΜΜΕ δεν είναι δυνατή ή δεν έχουν τη δημόσια προβολή που απολαμβάνει αυτός καταφεύγουν σε αυτό που, κατά τη γνώμη τους, αποτελεί το τελευταίο προπύργιο της ελευθερίας της έκφρασης και είναι το Διαδίκτυο και δη τα blogs. Χρησιμοποιούν το ίδιο νομικό όχημα με τον θιγόμενο που είναι η ελευθερία της έκφρασης και της διάδοσης ιδεών αλλά δεν έχουν άλλο τρόπο να τη διαδώσουν από τα blogs. Αυτά που εκφράζουν, δε, αποτελούν πεποίθηση τους και, τουλάχιστον για αυτούς, δεν είναι ψευδή γεγονότα ενώ ο άμεσος σκοπός τους δεν φαίνεται να είναι η προσβολή του θιγόμενου αλλά η κριτική τους προς αυτόν (έστω και με καυστικά σχόλια) και η προστασία των υπολοίπων χρηστών από την, κατά την άποψη τους, επικινδυνότητα των απόψεων του θιγομένου. Οι χρήστες αυτοί εξάλλου δεν παρουσιάζουν εν γνώσει τους ψευδή γεγονότα αλλά αναπαράγουν το γενικότερο κλίμα που έχει δημιουργηθεί για το συγκεκριμένο πρόσωπο (κυρίως από δημοσιογράφους των παραδοσιακών εντύπων) και αποκαλύπτουν τις ενδόμυχες σκέψεις τους τόσο για το γενικότερο φαινόμενο που το περιβάλλει (η δύναμη της τηλεόρασης ως μέσου και όσων εμφανίζονται σε αυτή) καθώς και για την ιδεολογία που αυτός συγκεκριμένα προωθεί.

Ποιός ευθύνεται;

Τη ελευθερία των επισκεπτών αυτών να διατυπώνουν τις απόψεις τους στα blogs προστατεύει τόσο το Σύνταγμα (14.1) όσο και η ΕΣΔΑ (10.1) με την επιφύλαξη όμως των δικαιωμάτων που ο Νόμος προβλέπει ως άξια προστασίας και, δη, στην συγκεκριμένη περίπτωση της τιμής και της υπόληψης των τρίτων. Η έκφραση της γνώμης είναι θεσμικά προστατευμένη ως ελεύθερη και οιαδήποτε άμεση ή έμμεση απαγόρευση της είναι ασυμβίβαστη με το Σύνταγμα (14.1). Το δικαίωμα της πληροφόρησης, που είναι κι αυτό Συνταγματικά κατοχυρωμένο και η λογοκρισία ή η δημιουργία εμποδίων στην ενημέρωση δεν είναι επιτρεπτή (14.2 Σύνταγμα). Παράλληλα το Σύνταγμα προβλέπει την ελεύθερη επικοινωνία των Ελλήνων πολιτών και το απόρρητο της επικοινωνίας τους (Σύνταγμα 19.1) ενώ η άρση του απορρήτου αυτού επιτρέπεται μόνο στις περιπτώσεις όπου προβλέπει ο εξουσιοδοτικός του Συντάγματος Νόμος (2225/1994).

Από την άλλη πλευρά είναι εξίσου προστατευτέο το δικαίωμα των θιγόμενων από τις πληροφορίες και τα κείμενα που διακινούνται μέσω του Διαδικτύου και θεωρούν ότι τους συκοφαντούν ή τους υβρίζουν για την αποκατάσταση της τιμής

τους (361 επ. ΠΚ). Συνεπώς οι διωκτικές αρχές, οι οποίες δεν μπορούν να υπεισέλθουν στην ουσία της υπόθεσης, οφείλουν, σε κάθε περίπτωση, να εκκινήσουν τη διαδικασία έρευνας για τους δράστες και τη σύλληψη αυτών.

Ποιοί όμως θεωρούνται αυτουργοί και συνατουργοί στην, τυχόν, προσβολή της τιμής με πληροφορίες που μεταδίδονται μέσω των τηλεπικοινωνιακών δικτύων και το Διαδίκτυο; Καταρχήν θα πρέπει να θεωρηθεί ο παραγωγός-συντάκτης του επίμαχου περιεχόμενου, κατόπιν ο ιδιοκτήτης της ιστοσελίδας ως φορέας της μετάδοσης που προσφέρει την υπηρεσία φιλοξενίας των επίμαχων σχολίων και απόψεων και, τέλος, οι προμηθευτές των υπηρεσιών Διαδικτύου δηλαδή τόσο αυτός που φιλοξενεί την επίμαχη ιστοσελίδα όσο και αυτός που παρέχει πρόσβαση σε αυτήν³. Από το σύνολο των ανωτέρω συμμετεχόντων στην εμφάνιση της πληροφορίας στο Διαδίκτυο γίνεται σαφές ότι σε κάθε περίπτωση που γίνεται μήνυση για εξύβριση ή δυσφήμιση μέσω του Διαδικτύου, θα πρέπει να οδηγείται στον Εισαγγελέα ένα μεγάλο μέρος της οικονομίας του Διαδικτύου με αποτέλεσμα την αποδυνάμωση της οικονομικής αξίας των σχετικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και την επιστροφή του μέσου στα αρχικά στάδια της εμφάνισης του, τότε που ήταν το μέσο για την επικοινωνία μεταξύ ορισμένων μόνο υπολογιστών και για ορισμένους (ακαδημαϊκούς ή στρατιωτικούς) σκοπούς.

Το ΠΔ 131/2000 που εναρμόνισε την Οδηγία 31/2000/ΕΕ για το Ηλεκτρονικό Εμπόριο ρυθμίζει ρητά το πρόβλημα των ευθυνών. Στο άρθρο 11 του ΠΔ 131/2003 με τίτλο «Απλή Μετάδοση» εισάγεται η γενική αρχή της μη υποχρέωσης ελέγχου για το περιεχόμενο που διακινείται μέσω του Διαδικτύου με αποτέλεσμα σε μία υπηρεσία της Κοινωνίας της Πληροφορίας «συνισταμένης στη μετάδοση πληροφοριών που παρέχει ο αποδέκτης της υπηρεσίας σε ένα δίκτυο επικοινωνιών ή στην παροχή πρόσβασης στο δίκτυο επικοινωνιών, δεν υφίσταται ευθύνη του φορέα παροχής υπηρεσιών όσον αφορά τις μεταδιδόμενες πληροφορίες, υπό τους όρους ότι ο φορέας παροχής υπηρεσιών: α) δεν αποτελεί την αφετηρία της μετάδοσης των πληροφοριών, β) δεν επιλέγει τον αποδέκτη της μετάδοσης και γ) δεν επιλέγει και δεν τροποποιεί τις μεταδιδόμενες πληροφορίες. 2. Οι δραστηριότητες μετάδοσης και παροχής πρόσβασης που αναφέρονται στην παράγραφο 1 περιλαμβάνουν την αυτόματη, ενδιάμεση και προσωρινή αποθήκευση των μεταδιδόμενων πληροφοριών, στο βαθμό που η αποθήκευση εξυπηρετεί αποκλειστικά την πραγματοποίηση της μετάδοσης στο δίκτυο επικοινωνιών και η διάρκεια της δεν υπερβαίνει το χρόνο που είναι ευλόγως απαραίτητος για τη μετάδοση. 3. Το παρόν άρθρο δεν θίγει τη δυνατότητα να επιβληθεί δικαστικά ή διοικητικά στον φορέα παροχής υπηρεσιών η παύση ή η πρόληψη της παράβασης».

³ βλ. τη γενικότερη προβληματική στο σχεδιασμό νομοθετικών ρυθμίσεων για προσβλητικό περιεχόμενο μέσω δικτύων επικοινωνίας στον Γρ. Λάζο «Πληροφορική και Εγκλημα», Νομική Βιβλιοθήκη 2001 (σελ. 170 επ).

Εξάλλου σύμφωνα με το Άρθρο 13 («Φιλοξενία») του ίδιου ΠΔ: «Σε περίπτωση παροχής μιας υπηρεσίας της κοινωνίας της πληροφορίας συνισταμένης στην αποθήκευση πληροφοριών παρεχομένων από ένα αποδέκτη υπηρεσίας, δεν υφίσταται ευθύνη του φορέα παροχής της υπηρεσίας για τις πληροφορίες που αποθηκεύονται μετά από αίτηση αποδέκτη της υπηρεσίας (χρήστης-επισκέπτης της ιστοσελίδας), υπό τους όρους ότι: (α) ο φορέας παροχής της υπηρεσίας δεν γνωρίζει πραγματικά ότι πρόκειται για παράνομη δραστηριότητα ή πληροφορία και ότι, σε ό,τι αφορά αξιώσεις αποζημιώσεως, δεν γνωρίζει τα γεγονότα ή τις περιστάσεις από τις οποίες προκύπτει η παράνομη δραστηριότητα ή πληροφορία, ή (β) ο φορέας παροχής της υπηρεσίας, μόλις αντιληφθεί τα προαναφερθέντα, αποσύρει ταχέως τις πληροφορίες ή καθιστά την πρόσβαση σε αυτές αδύνατη».

Με δεδομένο, λοιπόν, ότι αφενός οι ιδιοκτήτες ιστοσελίδων με δυνατότητα καταγραφής των απόψεων των χρηστών προσφέρουν στην ουσία μία από τις υπηρεσίες της ΚτΠ και με ειδικότερο δεδομένο το ότι η συγκεκριμένη ιστοσελίδα ουσιαστικά αποτελούσε έναν Διαδικτυακό κατάλογο που παρέθετε συνδέσεις (links) με άλλες ιστοσελίδες (που περιείχαν τις απόψεις που θεωρήθηκαν εξυβριστικές ή δυσφημιστικές) χωρίς οι απόψεις αυτές να έχουν δημοσιευθεί στην ιστοσελίδα της οποίας ο ιδιοκτήτης συνελλήφθη, γεννάται το ερώτημα σε ποιά ρητή διάταξη νόμου στηρίζεται η ευθύνη του και αναρρωτιέται κανείς αν μηνύθη και συνελλήφθη ο συγκεκριμένος ιδιοκτήτης της ιστοσελίδας ως ο πιο προσιτός (και εύκολος στην ανακάλυψη αφού δημοσίευε τα στοιχεία του) και όχι ως ο πραγματικά υπεύθυνος. Διότι αν συνελλήφθη ως κάποιος που διευκόλυνε την πρόσβαση και διάδοση του δυσφημιστικού/εξυβριστικού περιεχομένου το ίδιο δεν θα έπρεπε να γίνει και για κάθε ηλεκτρονικό ή μη έντυπο που κυκλοφορεί στην Ελλάδα και έχει αναδημοσιεύσει την διεύθυνση της επίμαχης ιστοσελίδας (είτε πριν είτε μετά την ανακάλυψη του από τις δικωτικές αρχές) δίνοντας έτσι την ευκαιρία στους χρήστες του Διαδικτύου να διαβάζουν το επίδικο περιεχόμενο;

Δια του Τύπου τελεσμένο το έγκλημα;

Είναι γεγονός ότι η διάταξη των Αρθρων 361, 362 και 363 (αν θεωρηθεί συκοφαντική δυσφήμιση) του ΠΚ για εγκλήματα που συντελούνται μέσω εντύπων καθώς και η γενικότερη Νομοθεσία περί Τύπου έχει εφαρμογή κυρίως όταν η εξύβριση ή η δυσφήμιση λαμβάνουν χώρα κατά την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος, μέσω των παραδοσιακών εντύπων και με τον τρόπο δημοσίευσης που ορίζονται κυρίως στον Α.Ν. 1029/1938 και το Ν. 1178/1981. Γίνεται επίσης κατανοητό ότι η νομική αυτή πραγματικότητα δεν είναι δυνατόν να αφήσει ατιμώρητους τους δράστες των εγκλημάτων αυτών όταν χρησιμοποιούνται μέθοδοι και τρόποι, οι οποίοι δεν έχουν προβλεφθεί ρητώς από το Νομοθέτη, για την εμφάνιση υβριστικού ή δυσφημιστικού περιεχομένου σε απροσδιόριστο αριθμό αναγνωστών.

Το πρωταρχικό ερώτημα που τίθεται είναι το αν αποτελεί έντυπο, κατά την ερμηνεία του νόμου, η παράθεση προσωπικών απόψεων και κειμένων σε μία ιστοσελίδα διαδικτυακού ημερολογίου. Η αντιστοιχία είναι εμφανέστερη στις περιπτώσεις ιστοσελίδων καθαρώς ειδησεογραφικού περιεχομένου ανεξάρτητα αν το ίδιο περιεχόμενο μπορεί να βρεθεί και σε έντυπη μορφή. Στην περίπτωση του διαδικτυακού ημερολογίου χωρίς ειδησεογραφικό περιεχόμενο θα πρέπει όμως να ερευνηθεί αν *de lege ferenda* αποτελεί κατηγορία ηλεκτρονικών εντύπων με σκοπό την μαζική ενημέρωση.

Συνάμα, ενώ σύμφωνα με τον ορισμό του Τύπου (άρθρο 1.1 Ν. 1029/1938) το Διαδίκτυο θα έπρεπε να περιβληθεί με τις προστατευτικές διατάξεις για τον τύπο, η έλλειψη ρητής συνταγματικής ρύθμισης αφήνει ένα νομικό κενό ως προς την αντιμετώπιση του Διαδικτύου⁴, που δεν επιτρέπει την ευθεία υπαγωγή του σε αυτές αλλά μάλλον στις διατάξεις του άρθρου 15.1 του Συντάγματος.

Αν ήθελε θεωρηθεί ως δια του Τύπου εξύβριση ή δυσφήμιση (ώστε να δικαιολογηθεί και η προσαγωγή του ιδιοκτήτη της ιστοσελίδας με τη διαδικασία του αυτοφώρου) η παύση λειτουργίας της ιστοσελίδας (έστω και προσωρινή) ή/και η υποχρέωση απόσυρσης του περιεχομένου της, κάτι που ισοδυναμεί με κατάσχεση εντύπων, δύσκολα μπορεί να στηριχτεί νομικά αφού δεν φαίνεται να τελέστηκε έγκλημα από εκείνα που το Άρθρο 14.3 του Συντάγματος προβλέπει ότι δικαιολογούν την απαγόρευση κυκλοφορίας⁵.

Περαιτέρω, ο ιδιοκτήτης αυτής της ιστοσελίδας (αν μπορεί να γίνει στο πρόσωπο του ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων για τον εκδότη ή διευθυντή έκδοσης) θα πρέπει να κατηγορηθεί για τέλεση του αδικήματος της εξύβρισης ή δυσφήμισης εξ αμελείας, επειδή δηλαδή αμέλησε να επιθεωρήσει την ύλη (ΑΠ 1992/1992), συμπαρασύροντας όμως και τον ιδιοκτήτη του server και τον παροχέα της πρόσβασης στη συγκεκριμένη ιστοσελίδα. Ομοίως, όπως είδαμε σύμφωνα με την Οδηγία 31/2000 και το ΠΔ 131/2003, η ευθύνη όλων αυτών αίρεται αφού προσφέρουν υπηρεσίες της Κοινωνίας της Πληροφορίας, εκτός αν αποδειχθεί ότι γνώριζαν το παράνομο περιεχόμενο και δολίως⁶ δεν το αφαίρεσαν (γενική αρχή μη ελέγχου).

⁴ βλ. και σχόλια Ιω. Καράκωστα στο βιβλίο του «Δίκαιο & Ιντερνετ – Νομικά ζητήματα του Διαδικτύου», 2001, Εκδόσεις Δίκαιο & Οικονομία, Π.Ν. Σάκκουλα, σελ. 38 επ.

⁵ ήτοι, τα εγκλήματα α) της προσβολής της χριστιανικής και κάθε άλλης γνωστής θρησκείας, β) της προσβολής του προσώπου του Προέδρου της Δημοκρατίας, γ) η αποκάλυψη πληροφοριών για τη σύνθεση, τον εξοπλισμό και τη διάταξη των ενόπλων δυνάμεων ή την οχύρωση της Χώρας, δ) η δημοσίευση κειμένων με σκοπό τη βίαιη ανατροπή του πολιτεύματος ή στρεφόμενων κατά της εδαφικής ακεραιότητας του Κράτους και ε) η παρουσίαση δημοσιευμάτων που προσβάλλουν ολοφάνερα τη δημόσια αιδώς, στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος.

⁶ Ο δόλος αποτελεί απαραίτητο στοιχείο για τη συμμετοχή (άρθρα 46 και 47 ΠΚ).

Συμπερασματικά φαίνεται ότι η ευθύνη από τη φιλοξενία σε ιστοσελίδα υπηρεσίας ανταλλαγής απόψεων πάνω σε διάφορα θέματα με ιδιωτικές απόψεις χρηστών ή - ακόμα περισσότερο - η παρουσίαση συνδέσμων (links) που οδηγούν σε παρόμοιο Διαδικτυακό τόπο που φιλοξενεί απόψεις των επισκεπτών του προσβλητικές για κάποια πρόσωπα δεν είναι έγκλημα τελούμενο δια του Τύπου και σε κάθε περίπτωση η ευθύνη των ενδιάμεσων φορέων (εκτός του συντάκτη του κειμένου που εμφανίζεται στην συγκεκριμένη ιστοσελίδα και όχι σε άλλη που παραπέμπει σε αυτήν) αίρεται από την απουσία υποχρέωσης ελέγχου. Εξάλλου ακόμα και για τους συντάκτες των απόψεων, χρήστες-επισκέπτες της ιστοσελίδας που τις φιλοξενεί, θα μπορούσε να πει κανείς ότι η αρχή της προστασίας της διάδοσης της γνώμης τους υπερισχύει σε κάθε περίπτωση που δεν είναι εμφανής ο δόλος τους για το, τυχόν, ψευδές των γεγονότων που παρουσιάζουν και τη διάθεση τους να σατιρίζουν και κριτικάρουν ένα δημόσιο πρόσωπο αφού αποτελούν είτε δυσμενείς κρίσεις για τις επιστημονικές εργασίες ενός προσώπου είτε δημοσιοποιούνται από το δικαιολογημένο ενδιαφέρον (ΠΚ 367.1) προστασίας των υπολοίπων χρηστών του Διαδικτύου και των συμπολιτών τους.

Συμπέρασμα

Από τα ανωτέρω δεν είναι σαφές σε ποιο νομικό πλαίσιο υπάγεται η συγκεκριμένη δραστηριότητα, ασάφεια που φαίνεται τελικά να τρέπεται σε κατηγορητήριο εις βάρος όσων αποφασίζουν να δημιουργήσουν ιστοσελίδες για τη διακίνηση ιδεών και απόψεων. Η δυσκολία ανακάλυψης του συντάκτη ενός κειμένου που καταχωρείται στην ιστοσελίδα αυτή και δημοσιεύεται αυτόματα στο Διαδίκτυο (εξαιτίας του ότι ο Ν. 2225/1994, όπως ισχύει μετά την τροποποίηση του με το Ν. 3115/2003, δεν επιτρέπει την άρση απορρήτου για τα αδικήματα του 361 επ. ΠΚ) καθιστά τον ιδιοκτήτη της ιστοσελίδας τον μόνο που μπορεί να ανακαλυφθεί από τις δικωτικές αρχές σχετικά εύκολα.

Το Ανώτατο Δικαστήριο της Καλιφόρνια εξέδωσε πρόσφατα μια πολύ σημαντική απόφαση για τη δημοσίευση κειμένων στο Διαδίκτυο⁷. Οι ενάγοντες της υπόθεσης ισχυρίστηκαν ότι η εναγόμενη μετέδωσε λίβελλους μέσω της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας της και της παρουσίασης κειμένων στην ιστοσελίδα της. Η εναγόμενη διατηρούσε ιστοσελίδα ανταλλαγής απόψεων (Internet discussion group) και ισχυρίστηκε ότι οι απόψεις που παρουσιάζονται σε αυτήν αλλά και η ίδια

⁷ Stephen J. Barrett et al. v. Ilana Rosenthal, S122953, Ct.App. 1/2 A096451, filed 20/11/2006. Βασίστηκε στο άρθρο 230 της Communications Decency Act of 1996, που προβλέπει ότι «κανείς πάροχος ή χρήστης υπηρεσιών διαδραστικής τεχνολογίας δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ο εκδότης ή ο συντάκτης οιασδήποτε πληροφορίας που δεν έχει παραχθεί από αυτόν». (No provider or user of an interactive computer service shall be treated as the publisher or speaker of any information provided by another information content provider).

προστατεύονται από το δικαίωμα της ελευθερίας του λόγου και το άρθρο 230 της Communications Decency Act of 1996. Το πρωτόδικο δικαστήριο έκρινε αθώα την εναγόμενη με το σκεπτικό ότι εξέφρασε απόψεις που ενδιαφέρουν την κοινή γνώμη και δεν περιείχαν αυταπόδεικτα ψευδή γεγονότα και ότι η μόνη δραστηριότητα που μπορεί να δημιουργεί ευθύνη της είναι η δημοσίευση ενός ηλεκτρονικού μηνύματος που της έστειλε ο συν-εναγόμενος στην ιστοσελίδα της και κατηγορούσε έναν από τους ενάγοντες για επίθεση εναντίον ενός παραγωγού του ραδιοφώνου. Το Εφετείο ανέτρεψε την απόφαση αυτή θεωρώντας ότι το άρθρο 230 της Communications Decency Act of 1996 δεν εφαρμόζεται στην εναγόμενη επειδή λειτούργησε ως διανομέας του κειμένου. Το Ανώτατο Δικαστήριο, όμως, έκρινε ότι παρά το γεγονός ότι οι ιδιοκτήτες τέτοιων Διαδικτυακών ομάδων συζήτησης δεν δέχονται την ίδια ποσότητα πληροφοριών τρίτων ώστε, όπως οι πάροχοι υπηρεσιών πρόσβασης στο Διαδίκτυο, να μην μπορούν να την ελέγξουν αποτελεσματικά, παρόλα αυτά το άρθρο 230 θα πρέπει να ερμηνευθεί διασταλτικά διότι το πνεύμα του είναι η διαφύλαξη της ελευθερίας της έκφρασης στο Διαδίκτυο και η δημιουργία κωδικών αυτοελέγχου για όλους τους συμμετέχοντες. Πλέον στις ΗΠΑ οι ιδιοκτήτες τέτοιων ιστοσελίδων φαίνεται να έχουν τη νομολογία με το μέρος τους τόσο για τις δικές τους απόψεις όσο και για κάθε σχόλιο που αφήνει ο επισκέπτης στην ιστοσελίδα τους.

Επειδή, πάντως, πολλοί έσπευσαν να μιλήσουν για φίμωση της ελευθερίας του λόγου στην Ελλάδα και εμφανίστηκαν και πολλά δημοσιεύματα στον ξένο τύπο για το συγκεκριμένο γεγονός της σύλληψης του ιδιοκτήτη του ελληνικού blog, θα πρέπει να επισημανθεί ότι πολύ συχνά η προσαρμογή του εσωτερικού Δικαίου με τις νέες μορφές δράσης των πολιτών και η ανίχνευση όσων πράξεων αποτελούν ή δύνανται να αποτελέσουν νέα είδη παράνομων πράξεων ή νέους τρόπους διάπραξης των κλασικών εγκλημάτων είναι μία διαδικασία δύσκολη και μακρόχρονη. Και ας μην ξεχνούμε ότι και στις χώρες στις οποίες το Διαδίκτυο υπάρχει αναπτυσσόμενο εδώ και πολλά χρόνια και τις οποίες συχνά επιχαιρούμε για το επίπεδο προστασίας της ελευθερίας της έκφρασης μέσω του Διαδικτύου (όπως οι ΗΠΑ και Μ. Βρετανία) έχουμε πολλές περιπτώσεις έντονης παρέμβασης της κρατικής εξουσίας στην ελευθερία της έκφρασης μέσω του Διαδικτύου. Στις ΗΠΑ, που η ανωτέρω δικαστική απόφαση αποδεικνύει τον βαθύ σεβασμό προς τον θεσμό της ελευθερίας της έκφρασης, παράλληλα αναπτύχθηκε ένα από τα μεγαλύτερα συστήματα ηλεκτρονικών επικοινωνιών το echelon και με αφορμή την δημιουργία ενός κλίματος ανασφάλειας και φόβου του κοινού για τρομοκρατικές επιθέσεις έχουν αναπτυχθεί πολλές ανοχές στην κοινή γνώμη απέναντι στην κρατική παρέμβαση και εποπτεία των διακινούμενων, μέσω του Διαδικτύου, απόψεων και πληροφοριών.